

MÜLKSÜZLEŞME DALGASI VE SERMAYEYİ ELEŞTİREMEYENLER

17 Mart 2021

Yıldırım Koç

Muhalefetteki siyasi partileri destekleyen televizyon kanallarında ve hatta biraz tarafsız görünme gayreti içindeki kanallarda sürekli olarak esnafın zor durumundan söz ediliyor. Haklılar. Zaten tekelci sermayenin zincir marketleri ve alışveriş merkezleri nedeniyle çok zor durumda olan esnaf, covid-19 salgınıyla birlikte iyice göçtü. Muhalefet liderlerinin aşağı yukarı her akşam yayınlanan haberlerinde esnafın haklı yakınmalarını dinliyoruz.

Benim dikkatimi çeken nokta, muhalefet liderlerinin işçilerle ilgilenmemeleri, dikkatlerini esnaf üzerinde yoğunlaştırmaları.

Niçin?

Bence bu durum çok bilinçli bir tercihi yansıtıyor.

İşçinin dertlerini dinlerseniz, ister istemez iktidarın yanı sıra sermayedar sınıfa da tepki göstereceksiniz. Türkiye’de gelir getirici bir işte çalışanların yüzde 70’i işçi ve memur. 19,2 milyonluk ücretli kitlesinin 16 milyondan fazlası işgücünü “işçi” olarak satıyor. Bu kitlenin yaklaşık 14,5 milyonu da özel sektörde çalışıyor. Bu kitlenin sorunları çok büyük ve giderek daha da büyüyor. Ancak muhalefet liderleri bu kitleyi öne çıkarıp onların sorunlarının sorumlusu olan sermayedar sınıfı karşalarına almak istemiyor.

Esnafın dertleri dile getirildiğinde de hep sadece siyasal iktidarın gereken desteği vermemesinden yakınılıyor. Yine sermayedar sınıfın bu toplumsal sınıf için yarattığı sorunlara değinilmiyor. Muhalefet liderleri, tekelci sermayenin mahallelere kadar uzanan zincir marketlerinden, bu zincir marketlerde çalışan işçilerin yaşadığı büyük sıkıntılardan, tekelci sermayenin büyük alışveriş merkezlerinin esnafın işini nasıl kaptığından söz etmiyor.

Muhalefetteki siyasi partilerin temsilcileri köylerdeki küçük meta üreticilerini de ziyaret edip yakınmaları dinliyor ve televizyon kanallarına yansıtıyorlar. Gübre, tohum, mazot, yem, tarım ilacı fiyatlarındaki artış gerçekten küçük üretici köylülüğü perişan ediyor. Ancak bu konuda eleştiri getirilirken yine hep yalnızca siyasal iktidar eleştiriliyor. Siyasal iktidarın, uyguladığı dolaylı vergi politikası nedeniyle, bu sorunlarda payı büyük; ancak bu ürünleri ürettirip yüksek fiyatlarla pazarlayan tekelci sermayenin, büyük şirketlerin, akıl almaz kârlar elde eden işverenlerin hiç mi suçu yok? Ancak konu sermayedar sınıfın eleştirisine gelince, muhalefet partileri susuyor; sermayedar sınıftan söz etmeden, hükümetin sermaye yanlısı politikaları nedeniyle yalnızca iktidara yüklenmekle yetiniyor.

Türkiye’de 2020 yılı Kasım ayı verilerine göre, esnaf-sanatkar ile köylerdeki küçük üreticilerin toplam sayısı 4,4 milyon; ücretlilerin sayısı ise 19,2 milyon. Sermayedar sınıfa karşı açık tavır almaya cesaretiniz yoksa, 19,2 milyonluk kitlenin sorunlarını görmezsiniz; 4,4 milyonluk kitlenin sorunlarının sorumlularından yalnızca iktidara yüklenirsiniz.

Türkiye’de günümüzde esnaf-sanatkarın ve küçük meta üreticisi köylülerin hızlı bir yoksullaşması, mülksüzleşmesi ve işçileşmesi süreci yaşanıyor.

Küçük üretici köylüler yoksullaşıyor. Hayvancılık yapıyorsa, yeme verdiği parayla, sütünü ve etini sattığı parayı karşılaştırıyor ve bir süre sonra hayvanlarını kesime gönderip, tarlasını satıp, kente göç ediyor ve bir işyerinde ücretli olarak çalışmak üzere iş aramaya başlıyor. Bahçecilik, tarla tarımı yapıyorsa, artan maliyetlerle baş edemiyor ve aynı süreci yaşıyor. Önce yetişkin çocuklardan birkaçını kente yolluyor; sonra tarlasını ve traktörünü satıp (mülksüzleşip) kendi de göç ediyor. Birçok durumda borcunu ödeyemediğinden, tarlasına ve traktörüne banka el koyuyor; küçük üretici köylüyü banka mülksüzleştiriyor.

Kentteki esnaf-sanatkarın durumu da aynı. Onlar da önce yoksullaşıyor, sonra dükkanı kapatıp, ücretli olarak iş arıyor. Televizyon haberlerinde işyerini kapatıp motorlu kuryeliğe başlayan kaç kişinin öyküsünü dinledim. Siz de dinlemişsinizdir.

Covid-19 bizi öyle kolayca bırakıp gideceğe benzemiyor. Ekonomi yönetimi de sermayedar sınıfı kolluyor; esnaf-sanatkara ve küçük üretici köylüye önemli bir destek vermiyor. Bu koşullarda Türkiye,

tarihinin en hızlı yoksullaşma-mülksüzleşme-işçileşme sürecini yaşıyor ve yaşamaya devam edeceğe benziyor. Tabii işin üzücü yanlarından biri de işsizlik. Bu sürecin son aşaması olan “işçileşme”yi bile başaramayıp, işsizlik bataklığında boğulan birçok insanımız var.

TARİHTEN BİR ÖRNEK

Tarihte en büyük yoksullaşma, mülksüzleşme ve işçileşme süreçlerinden biri 16. yüzyılda İngiltere’de yaşandı. Kıta Avrupası’nda yün fiyatları artınca, İngiltere’de büyük toprak sahipleri arazilerindeki ortakçıları çıkarıp veya küçük toprak sahiplerinin elindeki toprakları bir biçimde alıp, buraları büyük koyun sürüleri için otlak yaptılar. Bu sürece “çitleme hareketi” deniyor. Bu nedenle onbinlerce köylü yoksullaştı, toprak mülkiyetinden koptu ve kentlere göç etti. Göç edenlerin bir bölümü, kapitalizmin gelişmesi için gerekli olan ucuz işgücünü sağladı, bir bölümü de dilenci, yankesici, hırsız, vb. oldu. Marx, Kapital’in Birinci Cild’inin son bölümünde bu mülksüzleşme sürecini ayrıntılı olarak ele alır ve Thomas More’un 1516 yılında yayımlanan Ütopya kitabından bu konuya ilişkin alıntı yapar. (Marx, **Capital**, Everyman’s Library, Londra, 1968, s.803-816).

İngiltere’de bir ara başbakanlık da yapmış olan Thomas More’un 16. yüzyıldaki süreci anlatışı muhteşemdir. İngiltere’de bu dönemde hırsızlık ve benzeri yasadışı davranışlar artınca, sorunun nedenini tartışırlar. Thomas More, Kardinal ile konuşmasında bu gelişmeyi şöyle anlatır:

“Soylular sınıfı ve uşak takımı sizi kaygılandıran çapulculukların tek nedenleri değildir. Yalnız sizin adaya özgü bir bela daha var başınızda.’

“Nedir o?’ diye sordu Kardinal.

“Bütün İngiltere’yi saran koyun sürüleri. Başka yerlerde o kadar tatlı, o kadar tok gözlü olan bu hayvanlar sizin memleketinizde öyle aç gözlü, öyle doymak bilmez olmuşlar ki insanları bile yiyorlar, kırları, köyleri, evleri silip süpürüyorlar.’

“Gerçekten, en ince, en değerli yünü çıkaran krallığınızın her yanında soylular, zenginler hatta pek sayın rahipler bile toprak için birbirine giriyorlar. Bu zavallılara iratları, türlü kazançları, toprak gelirleri yetmiyor; işsiz güçsüz oturup keyif çatmak, devlete bir yarar getirmeden halkın sırtından geçinmek gözlerini doydurmuyor adamların. Geniş tarım topraklarını boşaltıp otlak yapıyorlar. Evleri yıkıp kiliseyi bırakıyorlar yalnız; onu da ağıl olarak kullanıyorlar. (...) Böyle doymak bilmez cimrinin biri binlerce dönümlük yeri kuşatıyor. İçindeki namuslu çiftçileri evlerinden çıkarıyor: Kimini yalan dolanla, kimini zorla, kimini de türlü yollardan tedirgin edip yerlerini satmak zorunda bırakarak. Doyuracak karınları paralarından çok fazla olan bu köylüler (tarım çok kol isteyen bir iştir çünkü) çoluk çocukları, dulları yetimleri, ana babaları ve torunlarıyla yollara düşerler. Doğdukları evden, karınlarını doyuran topraktan ağlayarak uzaklaşır zavallılar ve barınacak yer bulamazlar. O zaman kap kacaklarını, pılılarını pırtılarını yok bahasına satarlar. Onlar da bitince ne kalır yapılacak: Çalmak ve Tanrı buyruğuyla asılmak. Yoksulluklarını dilencilikle sürdürmek isteyenler de çıkabilir: Onları da serseri diye yakalayıp zindana atıverirler. Oysa nedir suçları bu insanların? Çalışmaya can attıkları halde kendilerine iş verecek kimseyi bulamamak.” (Thomas More, **Utopia**, çevirenler Sabahattin Eyuboğlu, Mina Urgan, Vedat Günyol, Çan Yay., İstanbul, 1964, s.63-64

Umarım ve dilerim, günümüzde Türkiye’de yaşanan yoksullaşma-mülksüzleşme süreci, 500 yıl önce İngiltere’de yaşananlara benzemez.